

Wpłynęło dnia 16.01.26
Nr korespondencyjny 42
Podpis M. J.

Rzeszów, 5.01.2026 r.

Prof. dr hab. Jan Olszewski

Kierownik Zakładu Prawa Gospodarczego

Wydział Prawa i Administracji

Uniwersytetu Rzeszowskiego

ul. Grunwaldzka 13, 35-068 Rzeszów

Recenzja pracy Pana mgr. Ziemowita Bronisława Wójcika pt. Skutki cywilnoprawne niedozwolonych postanowień w umowie kredytu z konsumentem.

Niniejsza recenzja została sporządzona zgodnie z uchwałą Komisji Doktorskiej w dyscyplinie nauki prawne Uniwersytetu Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie z dnia 24.09 2025r. Postępowanie o nadanie stopnia doktora prowadzone jest na podstawie ustawy z dnia 20. 07. 2024 ,Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce¹. (tekst jednolity Dz. U.2024 poz. 1571).

1.Określenie dyscypliny naukowej.

Ze względu na problematykę podejmowaną w niniejszej pracy (czyli analizy odnoszące się do wielopłaszczyznowej natury bezskuteczności abuzywnej) praca jest umiejscowiona na styku prawa cywilnego, prawa unijnego i prawa gospodarczego .Są w pracy także mniejsze odniesienia do prawa bankowego ,teorii prawa ,a także do innych specjalistycznych nauk ekonomicznych (np. Autor uwzględniania w pracy elementy z tzw. ekonomii kontraktowej).Tak szerokie powiązanie dyscyplin zobligowało Autora do przyjęcia zintegrowanego podejścia metodologicznego. W ten sposób jak sam wskazuje uchwycił systemową tożsamość analizowanych sankcji, a jednocześnie potrafi oceniać różnorodne instrumenty w zakresie ochrony konsumenta.

Podejście takie należy ocenić pozytywnie ,gdyż zakres tematyczny pracy wymusza uwzględnianie specyfiki norm co najmniej kilku dyscyplin prawa. Należy jednak stwierdzić iż

¹ Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 11 września 2024 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

determinujące analizy kształtuje w pracy przede wszystkim prawo cywilne i prawo ochrony konsumenta, z uwzględnieniem kontekstu prawa bankowego. Ze względu na fakt iż głównym celem pracy jest rekonstrukcja i ocena standardu ochronnego w prawie polskim na tle prawa Unii Europejskiej² dlatego też drugi obszar analiz to właśnie prawo UE.

2. Wybór tematu badawczego i cele pracy.

Głównym problemem naukowym zgłębianym w rozprawie doktorskiej są badania nad uwarunkowaniami odnoszącymi się do zaistnienia sankcji bezskuteczności abuzywnej co do umowy kredytu zawartej w reżimie stosunków konsumenckich.

Uwzględniając w/w problemy podstawowym celem niniejszej rozprawy jest zaś przeprowadzenie wszechstronnej analizy charakteru prawnego, funkcji oraz skutków sankcji bezskuteczności abuzywnej w umowach kredytu bankowego zawieranych w reżimie konsumenckim. Analiza ta obejmuje zarówno punkt widzenia instytucji finansowych, jak i konsumentów, ze szczególnym uwzględnieniem systemowego miejsca tej sankcji wśród pozostałych instrumentów prawa cywilnego.

Niewątpliwą zaletą tematu jest też dobranie szerokiego zakresu celów badawczych, które zapewniły kompleksowość analizy, a następnie wykreowanie bogactwa wniosków, które widzimy co najmniej w kilku rozdziałach. Zdecydowanie mogę stwierdzić iż

umiejętnie przeprowadzane procesy badawcze sprawiły, że temat zawarty w pracy jest tożsamy z założeniami.

3. Teza pracy i metody badawcze.

W recenzowanej rozprawie przyjęto tezę główną, zgodnie, z którą słabsza pozycja konsumenta, wynikająca z braku specjalistycznej wiedzy prawnej, ekonomicznej i finansowej, w konfrontacji ze złożoną konstrukcją prawną umowy kredytu bankowego sprzyja wykorzystywaniu przez instytucje finansowe postanowień abuzywnych. Teza ta odzwierciedla kluczowy problem współczesnego rynku finansowego, jakim jest asymetria informacyjna i kompetencyjna, prowadząca w praktyce do zachwiania równowagi kontraktowej na niekorzyść konsumenta.

² Tak podaje Autor w wprowadzeniu s. 17

W wprowadzeniu Autor wyjątkowo szeroko naświetlił problematykę metod badawczych. Jako pierwszą i podstawową dla całej pracy wskazano **metodę formalno-dogmatyczną**. **Jest to też jego podstawowa metoda**. Autor wskazuje tam też iż metoda formalno-dogmatyczna, jest klasycznym narzędziem badania prawa cywilnego. Pozwala ona na rekonstrukcję obowiązujących norm prawnych, ich systematyzację, oraz analizę wzajemnych relacji między nimi, w tym również relacji między regulacjami krajowymi, a przepisami prawa unijnego³. **Zastosowana w dysertacji jest też metoda hermeneutyczna** umożliwia ona **pogłębioną wykładnię tekstów prawnych, z uwzględnieniem ich aksjologicznego i funkcjonalnego kontekstu**³. Szczególnie istotna okazała się analiza pojęć takich jak „rażące naruszenie interesów konsumenta”, „dobre obyczaje” czy „postanowienie niezgodnione indywidualnie”, których wykładnia ewoluuje zarówno w doktrynie, jak i w orzecznictwie TSUE. Metoda hermeneutyczna pozwala również na zintegrowanie wykładni krajowej z wykładnią prawa unijnego w świetle zasady skuteczności (*effet utile*)⁴. W pracy zastosowano również **metodę prawnoporównawczą**, pozwalającą na zestawienie rozwiązań przyjętych w prawie polskim z regulacjami funkcjonującymi w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej. Jej celem było nie tylko ukazanie podobieństw i różnic w konstrukcjach prawnych dotyczących postanowień abuzywnych, lecz także identyfikacja wspólnych problemów strukturalnych oraz skutecznych instrumentów ochrony konsumentów. Metoda ta umożliwiła pogłębione zbadanie funkcjonowania klauzul dotyczących zmiennego oprocentowania, mechanizmów przeliczeniowych i ustalania kursów walut w różnych porządkach prawnych, a także ocenę skutków eliminacji tych postanowień dla dalszego obowiązywania umowy kredytu. Pozwoliło to na sformułowanie wniosków *de lege ferenda* w oparciu o sprawdzone rozwiązania zagraniczne oraz orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, w szczególności w sprawach dotyczących nieuczciwych warunków umownych⁵.

3 Cytuję za Autorem -Kędzierski D. V., Metodologia i paradygmat polskich szczegółowych nauk prawnych, Transformacja Prawa Prywatnego 3/2018 ISSN 1641-1609, Kraków 2019, s 13 i n.

4 Cytuję za Autorem -Por. Wyrok TSUE z 26 marca 2019 r., połączone sprawy C-70/17 i C-179/17, Abanca Corporación, Bancaria i Bankia SA, ECLI:EU:C:2019:250; wyrok TSUE z 10 czerwca 2021 r., C-776/19, BNP Paribas Personal Finance, ECLI:EU:C:2021:470; wyrok TSUE z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13, Kásler, ECLI:EU:C:2014:282; wyrok TSUE z 8 czerwca 2023 r., C 570/21, ECLI: ECLI:EU:C:2023:456 i in.

5 Barankiewicz T., [w:] Metodologi dysertacji doktorskiej dla prawników Teoria i Praktyka, red. Izdebski H., Łazarska A., Wolters Kluwer, Warszawa 2022, s. 124- 126

W pracy wycinkowo wykorzystano także **metodę socjologiczną badania prawa**, służącą zrozumieniu funkcji normy prawnej w kontekście realiów społecznych⁶. Pozwala ona na osadzenie sankcji bezskuteczności abuzywnej w szerokim kontekście społeczno-gospodarczym, uwzględniającym masowość stosowania wzorców umownych w relacjach kredytowych, asymetrię informacyjną oraz złożoność produktów finansowych⁷. W tej perspektywie sankcja ta nie pełni jedynie roli środka ochrony indywidualnej, ale stanowi także mechanizm kształtowania standardów postępowania przedsiębiorców.

Dopełnieniem wywodów o charakterze teoretycznym było zastosowanie **metody empirycznej**, polegającej na analizie wybranych postanowień umownych zawartych w rzeczywistych umowach kredytowych, gdy dokonywano ich w reżimie stosunków konsumenckich. Przedmiotem badania były w szczególności klauzule abuzywne odnoszące się do ryzyka walutowego, mechanizmów indeksacyjnych, przeliczeniowych oraz zmiennego oprocentowania, które w praktyce były najczęściej oceniane jako nieuczciwe⁸. Analizie poddano również różnorodne dane publikowane przez Urząd Ochrony Konkurencji

i Konsumentów, Rzecznika Finansowego oraz wyroki sądów powszechnych i Sądu Najwyższego.

4. Struktura rozprawy doktorskiej .

Struktura recenzowanej rozprawy jest co do zasady prawidłowa. Recenzent ma świadomość iż w żadnej z prac naukowych czy tym bardziej pracach doktorskich rozdziały nie są identyczne co do wielkości ,gdyż pewne zróżnicowanie jest uzasadnione złożonością tematyczną i trudnościami analizowanymi w nich .Niemniej rozdział II ,a szczególnie rozdział V mógłby być podzielony na mniejsze jednostki. Można mieć także nieco zastrzeżeń co do pewnych fragmentów w pracy co do ich konstrukcji .Przede wszystkim zastrzeżenia budzi

6 Cytuję za Autorem- Podgórecki A., Socjologia prawa, Wiedza Powszechna, Warszawa 1962, s. 121 i n.

7 Cytuję za Autorem -Czech T., [w:] Efektywność instrumentów prawnych ochrony kredytobiorcy konsumenta w świetle orzecznictwa sądowego, Prawo w działaniu 20/2014, red. T. Czech Warszawa 2014, s. 289 i n.

8 Rzecznik Finansowy, mapa klauzul niedozwolonych w umowach kredytów „walutowych”, 2021, dostęp: <https://rf.gov.pl>; Kędziński D. V., Metodologia i paradygmat polskich szczegółowych nauk prawnych, Transformacja Prawa Prywatnego 3/2018 ISSN 1641-1609, Kraków 2019, s. 8.

nierównomierne umieszczanie podsumowań .Generalnie podsumowania zamykają każdy rozdział , ale są niczym nie uzasadnione wyjątki ,gdyż brak ich po rozdziale 6 i 8.

Ponadto niektóre podrozdziały mają swoje indywidualne podsumowania ,(a większość ich nie ma)np. podrozdział 5.7.5.14 ma podsumowanie o tytule *Podsumowanie i znaczenie praktyczne regulacji dotyczących częściowej nieważności czynności prawnej* na stronie -- 273 .Potem podrozdział nr.5.7.9.6 ma Uwagi końcowe na str.—326.a potem cały rozdział piąty także kończy podsumowanie .Co ciekawe rozdział szósty i ósmy nie mają żadnego podsumowania .Takie wyjątki są niczym nie usprawiedliwione i źle świadczą o nadzorze Autora nad konstrukcją pracy .Pewne braki są, także jeśli chodzi o wprowadzenie do rozdziałów .Generalnie ich nie ma ,co utrudnia czytelnikowi dostrzeżenie całości przyszłych analiz .Są czasami ,(ale też bardzo rzadko) uwagi wstępne do podrozdziałów np. w podrozdziale nr.2.6.1 jest -*Wprowadzenie ...*na stronie .. 93 ,a także w podrozdziale nr 2.11.1 .Tu jednak nazwa jest nieco inna są to -*Zagadnienia wstępne ..*na str.—112. W korekcie pracy prowadzącej do wydania jej w wersji książkowej sugeruję, aby w wszystkich rozdziałach były uwagi wstępne ,a potem na ich końcu podsumowania .W podrozdziałach także sugeruję przyjąć jednolitą zasadę co do nazewnictwa ,ale to już zostawiam ocenie Autora .

5. Ogólna charakterystyka pracy Pana mgr. Ziemowita Bronisława Wójcika pt. Skutki cywilnoprawne niedozwolonych postanowień w umowie kredytu z konsumentem. ,Kraków 2025.

Praca składa się z ośmiu merytorycznych rozdziałów i rozdziału dziewiątego który obejmuje wnioski. W rozdziale I szczegółowo omówiono pojęcie kredytu, wyjaśniając jego ewolucyjne korzenie .Ponadto Autor podaje tu też definicje kredytu w różnych językach. Celem takiego zabiegu jest dostrzeżenie iż pojęcie to ma wspólne dla wszystkich definicji elementy .**Przede wszystkim jest to -zaufanie i odroczone płatność.** Pozytywnie należy ocenić iż scharakteryzowano także kredyt z perspektywy ekonomicznej. Tu Autor dostrzegł w ramach tego pojęcia jego kluczowe funkcje w gospodarce rynkowej, takie jak **alokacyjna, redystrybucyjna czy stymulacyjna** .Ostatecznie Autor omówił klasyfikację kredytów według różnych innych kryteriów. Autor słusznie dostrzegł tu iż ryzyko kredytowe jest nierozzerwalne związane z umową kredytu. Charakterystyczne jest też iż podmiotem umowy kredytowej jest z jednej strony bank lub inna instytucja finansowa ,a z drugiej konsument (jako osoba cywilna lub podmiot prowadzący działalność gospodarczą). Dlatego też kolejno omówiono status

konsumenta w relacji kredytowej w prawie polskim i europejskim. Opisy te kończą rozważania nad nowymi sposobami, ochronny konsumenta jako „słabszej strony” umowy, w oparciu o orzecznictwo sądowe i regulacje unijne.

Rozdział II poświęcony jest na wyjaśnianie pojęcia ,a potem konstrukcji prawnej kredytu w polskim prawie bankowym. Dokonano tego szczegółowo analizując umowę kredytu bankowego w świetle art. 69 ustawy Prawo bankowe. Przede wszystkim omówiono tu definicję umowy kredytu, jej cechy konstrukcyjne,(takie jak **konsensualność, dwustronny charakter i odpłatność, a także kwestię wzajemności świadczeń**) .Szczególnie wartościowe jest to iż podkreślono ważniejsze aspekty ,które były przedmiotem dyskusji w orzecznictwie ,lub doktrynie. Sprecyzowano też dokładnie **wymaganą formę pisemną umowy oraz szczegółowo przywołano jej ustawowe elementy**, w tym identyfikację stron, kwotę i walutę, cel kredytu, terminy spłaty i udostępnienia środków, sposób zabezpieczenia (np. weksel, poręczenie, zastaw, hipoteka) oraz warunki oprocentowania. Ostatecznie w ramach rozdziału objaśniono zasady obliczania terminów w dniach, tygodniach, miesiącach i latach, z uwzględnieniem dni wolnych od pracy. **Tu na marginesie dalszych rozważań wydaje się iż wyjaśnianie pojęciowe jest zbyt szerokie jak spojrzymy na podstawowy temat pracy .(W szczególności wyliczanie wszystkich ustawowych dni wolnych od pracy niewiele wnosi do meritum analiz)**

W rozdziale III Autor omówia zasadę swobody umów w polskim prawie cywilnym, wyjaśniając jej historyczne korzenie oraz ewolucję normatywną, w tym jej zakotwiczenie w Kodeksie cywilnym. Przedstawiono węższe i szersze ujęcie tej zasady, podkreślając jej znaczenie jako ogólnej zasady prawa cywilnego z podstawami konstytucyjnymi. Analizie poddano również ograniczenia swobody umów, wynikające z przepisów ustawowych, natury stosunku prawnego, zasad współżycia społecznego, a także z prawa Unii Europejskiej i naczelných zasad prawa prywatnego, ukazując złożony kontekst regulacji.

W rozdziale IV scharakteryzowano asymetrię między przedsiębiorcą ,a konsumentem, uzasadniając na gruncie współczesnego prawa cywilnego konieczność ochrony konsumentów przed niedozwolonymi postanowieniami umownymi. Zaprezentowano przesłanki abuzywności klauzul i rażące naruszenie interesów konsumenta zwrócono uwagę, że są to warunki kumulatywne. Zwrócono uwagę na konsekwencje prawne klauzul, które stają się bezskuteczne z mocy prawa, oraz na rolę orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii

Europejskiej w kształtowaniu standardów ochronnych, w tym obowiązku sądów do samodzielnego badania ich abuzywności. Poddano analizie mechanizmy kontroli wzorców umownych, zarówno abstrakcyjnych, jak i incydentalnych, oraz znaczenie przejrzystości postanowień dla zapewnienia świadomej autonomii woli konsumenta.

W rozdziale V szczegółowo omówiono problematykę wadliwości czynności prawnych oraz jej znaczenie dla ochrony konsumenta. Scharakteryzowano pojęcie czynności prawnej oraz rodzaje wadliwości czynności prawnych, a także poddano analizie bezskuteczność abuzywną rozumianą jako odrębną sankcję prawa konsumenckiego. Bezskuteczność abuzywna posiada charakter jednostronny i ochronny, służy wyłącznie interesom konsumenta jako strony słabszej. Sankcja ta ma za zadanie zapobiegać nieuczciwym praktykom rynkowym. W rozdziale wskazano, że sankcja swoim zakresem nie obejmuje umowy w całości, a odnosi się tylko do konkretnego postanowienia. Co więcej z uwagi na systemowy i publicznoprawny wymiar ochrony konsumenckiej, sankcja ta pełni również funkcję ochrony interesu publicznego.

Rozdział VI opisuje przykłady niedozwolonych postanowień umownych w kredytach hipotecznych. W rozdziale wskazano klauzule określające główne świadczenia stron ich kontrolę dokonywaną w świetle art. 385¹ k.c. oraz orzecznictwa TSUE i Sądu Najwyższego. Scharakteryzowano konstrukcję kredytu indeksowanego i denominowanego, a także przedstawiono konsekwencje gospodarcze oraz społeczne udzielanych kredytów. Ponadto przedstawiono porównanie klauzul abuzywnych występujących w umowach kredytów waloryzowanych do kursu waluty obcej w różnych bankach w latach 2002-2010.

Rozdział VII uzasadnia znaczenie analizy porównawczej w ocenie umów kredytu bankowego, koncentrując się na dwóch grupach klauzul: waloryzacyjnych do kursu waluty obcej oraz zmiennego oprocentowania, odwołujących się do wskaźników referencyjnych. Wskazano, że w wielu jurysdykcjach postanowienia te prowadziły do przerzucenia nieproporcjonalnego ryzyka kursowego oraz stopy procentowej na kredytobiorców, a jednocześnie umożliwiały bankom jednostronną modyfikację kosztu długu, naruszając tym samym wymóg przejrzystości i równowagi kontraktowej wynikający z prawa unijnego.

W części porównawczej przedstawiono genezę i skalę kredytów waloryzowanych (Australia, Austria, Chorwacja, Węgry, Serbia, Rumunia) oraz ich uwarunkowania ekonomiczne, takie jak liberalizacja finansowa, napływ kapitału zagranicznego, różnice stóp procentowych i boom

kredytowy na rynku mieszkaniowym. Pokazano zróżnicowane reakcje regulacyjne i nadzorcze: od wczesnych standardów informacyjnych i ograniczeń (Austria) po ustawowe konwersje i ingerencje w oprocentowanie (Węgry, Chorwacja, Serbia). Szczególne znaczenie miała aprecjacja franka szwajcarskiego, zwłaszcza po 2015 r., która spowodowała gwałtowne wzrosty rat, zwiększenie udziału kredytów zagrożonych, nasilenie egzekucji i poważne koszty społeczne. Dobrym rozwiązaniem jest analiza wskaźników referencyjnych, rozdział ten omawia min. hiszpański IRPH i wynikające z niego standardy testu przejrzystości. Tu należy podkreślić iż wymaga się, w nim dobrego wyjaśniania np. **aby kredytobiorca mógł zrozumieć mechanizm jego kalkulacji i oszacować długofalowe skutki ekonomiczne**. Porównanie IRPH z WIBOR prowadzi do wniosku, że także w Polsce niezbędna jest materialna, a nie wyłącznie językowa przejrzystość klauzul odsyłających do wskaźników referencyjnych, połączona z rzetelnym ujawnieniem ryzyka oraz realnych alternatyw. Rozdział VII kończy się wnioskiem systemowym wskazującym iż : **klasyczna, reaktywna ochrona wynikająca z sankcji bezskuteczności abuzywnej, działającej z mocy prawa, bywa spóźniona wobec długiego horyzontu umów kredytów hipotecznych. Potrzebne są narzędzia prewencyjne, obejmujące twarde standardy informacyjne, ograniczenia produktowe oraz makro ostrożnościowe mechanizmy hamujące nadmierny rozwój akcji kredytowej**. Wymagana jest również spójna koordynacja unijna, ponieważ problemy waloryzacji i wskaźników referencyjnych mają charakter transgraniczny i bezpośrednio wpływają na stabilność rynku finansowego Unii Europejskiej.

Rozdział VIII przedstawia kompleksowy model sankcji bezskuteczności abuzywnej w umowach kredytu bankowego oraz jej konsekwencje dla struktury, wykonalności i rozliczeń stron. Punktem wyjścia jest autonomiczny, materialnoprawny, działający z mocy prawa charakter sankcji z art. 385¹ § 1 k.c., której stwierdzenie przez sąd ma wyłącznie charakter deklaratoryjny. W nawiązaniu do standardów prawa Unii Europejskiej **rozdział akcentuje obowiązek sądu badania z urzędu, wymóg przejrzystości i przewidywalności kosztów, zakaz „uzdawiania” klauzul oraz pierwszeństwo woli kredytobiorcy przy podejmowaniu decyzji, czy umowa ma być utrzymana po eliminacji warunku, czy też uznania za bezskuteczną w całości**.

W części funkcjonalnej ukazano trójczłonowy sens sankcji: po pierwsze ochronny, polegający na uwolnieniu kredytobiorcy od skutków warunków niezgodzonych indywidualnie i nieprzejrzystych; po drugie restytucyjny, przywracający równowagę kontraktową poprzez

mechanizm odrębnych sytuacji, po trzecie prewencyjny, zniechęcający instytucje finansowe do stosowania postanowień nieuczciwych.

W skutkach procesowych rozdział porządkuje: obowiązek sądu badania abuzywności z urzędu, deklaratoryjność rozstrzygnięć, niedopuszczalność konwalidacji oraz ograniczone, wyjątkowe warunki sięgania po normy dyspozytywne (wyłącznie w interesie kredytobiorcy i za jego świadomą zgodą). W skutkach materialnoprawnych analizie poddano eliminację klauzul waloryzacyjnych i klauzul zmiennego oprocentowania, w tym odwołania się do wskaźników referencyjnych, **prezentując cztery scenariusze: brak przejrzystego mechanizmu; usunięcie wskaźnika przy pozostawieniu marży; usunięcie zarówno wskaźnika, jak i wadliwej marży (np. określonej w procentach zamiast w punktach procentowych); wskaźnik zgodny z prawem, lecz marża wadliwa.**

Dla każdego scenariusza wskazano możliwe konsekwencje: utrzymanie umowy z samą marżą albo samym wskaźnikiem, utrzymanie jako nieoprocentowanej (wyłącznie za wyraźną zgodą kredytobiorcy), albo upadek całości, gdy po eliminacji nie da się określić świadczeń głównych bez sądowego uzupełniania. Część rozliczeniowa opiera się na paradygmacie dwóch sytuacji: kredytobiorca dochodzi zwrotu świadczeń nienależnych (rat, odsetek, prowizji i innych), a bank zwrotu kapitału. Podstawowym i przejrzystym mechanizmem kompensacyjnym jest potrącenie (art. 498–505 k.c.), przy jednoczesnym ograniczeniu prawa zatrzymania, zwłaszcza tam, gdzie potrącenie jest możliwe, a zatrzymanie mogłoby naruszać skuteczną ochronę kredytobiorcy. W zakresie przedawnienia rozdział rozróżnia: po stronie kredytobiorcy, dłuższy reżim ochronny liczony od momentu uzyskania realnej wiedzy o abuzywności; po stronie banku, trzyletni termin od chwili powzięcia wiadomości o bezskuteczności, w praktyce związany z reklamacją lub wezwaniem do zapłaty, z uwzględnieniem przepisów przejściowych dla umów zawartych przed nowelizacją z 2018 r. Całość w/w analiz prowadzi do wniosku, że sankcja bezskuteczności abuzywnej w umowach kredytu bankowego jest instrumentem systemowym: zapewnia realną ochronę jednostkową, wymusza transparentność wzorców bankowych i stabilizuje standardy rynkowe bez naruszania zakazu sądowego „naprawiania” nieuczciwych postanowień.

6. Uwagi w zakresie szczególnie oryginalnych koncepcji badawczych.

Generalnie zdecydowana większość tez, twierdzeń i poglądów wyrażonych w pracy w ocenie recenzenta jest trafna. Szereg poglądów i opisów zasługuje nawet na wyróżnienie.

Do wartych takiego podkreślenia należą rozważania zawarte w rozdziale 2.(pkt.2.5 i nast.) Dotyczą one koncepcji wzajemności funkcjonalnej .(s. 75 i nast.) Autor dokonał tu zasadnej krytyki tej koncepcji potem trafnie odnosił się do kilku stanowisk min. Rzecznika Finansowego , i dostrzegł znaczenie uchwał SN z 28 lutego i 5 marca 2025 roku .

Dla meritum pracy duże znaczenie mają także rozważania z rozdziału 3. Gdzie Autor wyjątkowo wnikliwie objaśnia różnorodne zakresy pojęcia „swobody umów” – ujęcie węższe i szersze .(s.150 – 155) .Analizuje dalej konstytucyjne podstawy zasady swobody umów w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego .Dostrzega też różnorodne ograniczenia zasady swobody umów .(s.160-173)W pierwszej kolejności są to ograniczenie ustawowe ..następnie wszelkie inne dostrzeżone przez Autora np. wynikające z natura stosunku prawnego ,dalej z zasad współżycia społecznego „konstytucji, z prawa Unii Europejskiej , z zasad prawa prywatnego i ostatecznie techniczne.

Niejako fundamentalny dla pracy jest rozdział 4 (s 177-197) . Autor wyjątkowo czytelnie dokonał tu swoistej klasyfikacji niedozwolonych postanowień umownych w relacjach konsumenckich .Analizę rozpoczął klasycznie od prezentacji zakres zastosowania art. 385¹ k.c. i opisanie statusu konsumenta. Następnie ukazuje różne naruszenia np. postanowienia niezgodnione indywidualnie ,przesłanki „rażącego naruszenia interesów konsumenta”

i „sprzeczności z dobrymi obyczajami” .Do wartych pochwały analiz należy ta ,która opisuje „dobre obyczaje” jako przesłankę do kontroli abuzywności .Podobnie ujęta jest też Klauzula generalna „rażącego naruszenia interesów konsumenta”. Czytelność w/w opisów zapewnia iż przejrzyste wypadły też opisy konsekwencji uznania postanowienia umownego za niedozwolone . Tu z wielu aspektów należy podkreślić krótkie acz fundamentalne naświetlenie kilku kierunków ewolucji stanowiska orzeczniczego w Polsce i ostateczne wyliczenie w nowy oryginalny sposób konsekwencji procesowych i materialnoprawnych .

Z tematami w/w połączono bardzo przejrzysto mechanizmy kontroli niedozwolonych postanowień umownych po przez : kontrolę abstrakcyjną i incydentalną .**W ramach rozdziału 4 do wartych wyróżnienia należą klasyfikacje zawarte w podrozdziale 4.2.1 (s. 208-213)** Autor dokonuje tu podziału różnorodnych wymogów w zakresie zapewnienia przejrzystości umów .Przed wszystkim zaś w świetle art. 5 dyrektywy 93/13/EWG pojawia się opis ukazujący zakres i funkcje normatywne po przez aspekt przejrzystości .**Dobrym rozwiązaniem jest tu odniesienie do przejrzystości językowej a następnie funkcjonalnej(. 208-212)** Dalej Autor nowatorsko dostrzega że przejrzystość jest warunkiem autonomii woli konsumenta , może być elementem testu na abuzywność .Drugim obszarem ciekawego ujęcia badawczego jest to ,iż Autor porównuje instytucję przejrzystości do często omawianych w literaturze różnorodnych obowiązków informacyjnych. Ostatecznie stwierdza iż obowiązki informacyjne przedsiębiorcy mogą być nowym elementem testu przejrzystości (s.211).

Przegląd i analiza przykładów niedozwolonych postanowień umownych zawarta w rozdziale 6.(s. 345-456) warta jest pozytywnej uwagi w pełnym zakresie ,czyli już od początku opisu, w którym Autor wskazuje klauzule określające główne świadczenia stron, a ich kontrolę abuzywnościową , w świetle art. 385¹ k.c. oraz orzecznictwa TSUE i Sądu Najwyższego. Następnie ukazano ciekawie ,pewne odniesienia do oceny poprawności terminologicznej. Dalej scharakteryzowano konstrukcję kredytu indeksowanego i denominowanego .Szczególnie dlatego iż Autor dostrzega rzadko podnoszone w literaturze prawniczej problemy gospodarcze i społeczne w/w zjawiska .**Zawsze znacząco podnosi wartość pracy naukowej dobrze wykonany pakiet badań komparatystycznych.** Tu także takie mamy go (s. 456-490) .Rozpoczęto je od odniesienia do instytucji kredytów waloryzowanych co do kursu waluty obcej- w ujęciu komparatystycznym i ekonomicznym. Potem badano skutki prawne niedozwolonych postanowień umownych w umowach kredytowych czy też znaczenie sankcji bezskuteczności abuzywnej jako szczególnej formy wadliwości czynności prawnych .

Do wyjątkowo twórczych należą opisy przyjmujące postać scenariuszy a odnoszące się do eliminacji klauzul zmiennego oprocentowania . (s. 503-520). Warto je tu przytoczyć ,że względu na ich nowatorstwo .W scenariuszu pierwszym opisano sytuację gdy brak jest klarownego mechanizmu obliczania oprocentowania i jego zmiany. W scenariuszu drugim opisano sytuację gdy brak jest WIBORu , ale przy pozostawieniu marży. W scenariuszu

7

trzecim dokonano eliminacji WIBORu połączonego z wadliwym oznaczeniem marży
Ostatecznie w scenariuszu czwartym klauzula WIBOR jest zgodna z prawem unijnym,
natomiast marża określona wadliwie .

7 .Uwagi polemiczne i krytyczne nasuwające się przy lekturze rozprawy doktorskiej .Tematy do dyskusji .

Nieomalże zawsze w debacie prawniczej, a tym bardziej w monografiach badawczych występują , takie opisy , które wymagają pewnej uwagi krytycznej od recenzenta Czasem też powinien on wskazać gdzie są konieczne korekty ,aby praca była bardziej wartościowa dla odbiorcy .Szczególnie gdy myślimy o dalszym procesie wydawniczym. Pomimo wysokiego poziomu niniejszej pracy doktorskiej i tu też jest kilka aspektów ,które wymagają niewielkich poprawek . **W szczególności są to kwestie dotyczące :**

1. Struktury i konstrukcji pracy.
2. Wzmocnienia aspektów dowodowych w wnioskowanych postulatach .
3. Wprowadzenia przypisów także do wniosków (jeśli je oparto na zewnętrznych poglądach doktryny ,badaniach z literatury czy też orzecznictwie) .
4. Ograniczenia ,a czasem nawet pomijania opisów o małym znaczeniu naukowym .
5. Zwiększenia liczby ocen krytycznych w podsumowaniu pracy .Szczególnie co do szeregu wcześniejszych poglądów doktryny ⁹ .Warto je przytoczyć w celach ostrzegawczych.

Kilka z w/w uwag krytycznych rozwinę poniżej :

Ad 1. **Można mieć nieco zastrzeżeń co do pewnych fragmentów w pracy co do ich konstrukcji** .Przede wszystkim zastrzeżenia budzi nierównomierne umieszczanie podsumowań .Generalnie podsumowania zamykają każdy rozdział , ale są pewne wyjątki .W szczególności brak ich po rozdziale 6 i 8.Wydaje się to być niczym nie uzasadnione .Ponadto niektóre podrozdziały mają podsumowania ,a większość ich nie ma Np.Podrozdział 5.7.5.14

⁹ Cytuje liczne takie przykłady Łętowska E., Co ujawnia dyskurs o kredytach frankowych, czyli o wiadomym i niewiadomym uwikłaniu prawników, EPS 2020.

ma podsumowanie o tytule *Podsumowanie i znaczenie praktyczne regulacji dotyczących częściowej nieważności czynności prawnej* na stronie - 273 .Potem podrozdział nr.5.7.9.6 ma *Uwagi końcowe* na str.—326. Ostatecznie cały rozdział piąty także kończy podsumowanie. Co ciekawe rozdział szósty i ósmy nie mają żadnego podsumowania .Takie wyjątki są niczym nie usprawiedliwione i wskazują, iż zbyt pobieżnie Autor dokonał redakcji tekstu ,a szczególnie konstrukcji pracy .Pewne braki są także jeśli chodzi o wprowadzenie do rozdziałów .Generalnie ich nie ma, co utrudnia czytelnikowi dostrzeżenie całości przyszłych analiz .Są czasami (,ale też bardzo rzadko) uwagi wstępne do podrozdziałów np. w podrozdziale nr.2.6.1 jest *-Wprowadzenie ...*na stronie .. 93 ,a także w podrozdziale nr 2.11.1 .Tu jednak nazwa jest nieco inna są to *-Zagadnienia wstępne ..*na str.—112. W korekcie pracy prowadzącej do wydania jej w wersji książkowej sugeruję, aby w wszystkich rozdziałach były uwagi wstępne ,a potem na ich końcu podsumowania .W podrozdziałach także sugeruję przyjąć jednolitą zasadę ,ale to już zostawiam ocenie Autora .

Ad 2 Wnioski kończące pracę oceniam pozytywnie .Niemniej mają one pewien delikt gdyż pewna ich część oparta jest na wcześniej omawianych analizach z orzecznictwa lub literatury ,a w **prezentowanym wniosku brak jest jakichkolwiek cytowania źródła które zaowocowało wnioskiem** .Oczywiście czytelnik może ponownie wertować pracę i domyślać się iż wniosek wynika z tej lub kolejnej analizy .**Zdecydowanie lepiej było by jednak własną koncepcję wzmocnić wskazaniem wprost lub pośrednio iż popiera się wcześniejsze uwagi tego lub innego przedstawiciela doktryny, lub wniosek ten realizuje w dużym stopniu lukę dostrzeżoną w określonym sygnaturą orzecznictwie .**

Ad 3.Są w pracy czasami **twierdzenia bez podania źródła** np. s. 525 gdzie autor odnosi się do aksjologii prawa unijnego (8 zdanie od dołu) .Nie wskazuje tu jednak żadnego unijnego źródła ,brak jest też cytowania źródeł pośrednich .Można się domyśleć iż wynika to z generalnych analiz z tego rozdziału , lub następnych .Bardziej przekonujące dla czytelnika , a także ma lepszą moc prawną jednoznaczne podawanie źródła w wszystkich cytowanych poglądach .

Ad 4.W kilku miejscach Autor omawia aspekty niewiele wnoszące do tematu podstawowego. Takim przykładem jest szczegółowe opisywanie zasad obliczania terminów *w dniach, tygodniach, miesiącach i latach, z uwzględnieniem dni wolnych od pracy.itd...* Tu na marginesie

dalszych rozważań wydaje się iż wyjaśnianie pojęciowe odnoszące się do pobocznych aspektów jest zbyt szerokie jak spojrzymy na podstawowy temat pracy .(W szczególności wyliczanie wszystkich ustawowych dni wolnych od pracy niewiele wnosi do meritum analiz)

5.W ramach polemiki z Autorem prosiłbym o przygotowanie na obronę odpowiedzi na dwa pytania związane z tematem ,które w pracy ujęto zbyt marginalnie .Dlatego też oczekuję od Pana Doktoranta spojrzenia na problematykę poruszaną w pracy w sposób szerszy niż został ujęty w dysertacji .

a.--Czy Doktorant w aktualnym prawie gospodarczym widzi inne instytucje prawne

(obok już omówionych w pracy form organizacyjno-prawnych) , które by mogły wspierać ochronę konsumenta .

b. Prosiłbym też o wyliczenie kilku przykładów poglądów z literatury odnoszącej się do tematu pracy , które były błędne (np. na tle najnowszego orzecznictwa TSUE, ale także poglądów doktryny) i wskazanie dlaczego Pan tak uważa .

8.Konkluzje ostateczne .

Biorąc pod uwagę poczynione ustalenia należy stwierdzić, że doktorant wykazał wiedzę w zakresie nauk prawnych. W pełni prawidłowo korzystał z dorobku doktryny i judykatury. Jego praca została zaopatrzona w bardzo szerokie źródła bibliograficzne .Pozytywnie należy ocenić iż uwzględniają one literaturę zagraniczną. Wyjątkowo wysoko należy ocenić szeroki zakres metodologii badawczej W pracy wzorcowo zastosowano komplementarne metody formalno-dogmatyczne, a także warte pochwały są metody hermeneutyczne , socjologiczne , prawno-porównawcze i empiryczne .Ta skala badawcza umożliwiła rzadko spotykaną w literaturze z tego tematu rekonstrukcję problemów , aby poprawnie wykonać ocenę funkcji bezskuteczności abuzywnej zarówno z punktu widzenia teorii prawa, jak i praktyki orzeczniczej . Autor mając na uwadze dwoistą naturę kredytu bankowego, tj. normatywną i ekonomiczną szeroko rozbudował analizy badawcze .Wielokrotnie uwzględnienia obok badań prawa także aspekty ekonomiczne , funkcjonalne, a nawet trudniejsze rodowody językowe .Dlatego też w szeregu obszarach problemów które opisuje dostrzec można duży poziom oryginalności ,a nawet wybitność w tworzeniu nowych koncepcji badawczych. Ta doskonałość badawcza owocuje ostatecznie w znacznej liczbie (jak na doktorat) odważnych wniosków w rozdziale ostatnim (tzn. IX)

Można zasygnalizować jedynie kilka drobnych mankamentów formalnych w pracy doktorskiej, które nie mają większego znaczenia dla generalnie wysokiej jakości pracy

Poziom rozważań oraz przedstawiony w pracy problem badawczy i próba jego rozwiązania w ocenie recenzenta pozwalają na stwierdzenie, że doktorant posiadał umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

W świetle przeprowadzonej analizy i oceny rozprawy doktorskiej Pana mgr. Ziemowita Bronisława Wójcika pt. *Skutki cywilnoprawne niedozwolonych postanowień w umowie kredytu z konsumentem* w kontekście przewidzianych prawem kryteriów wymagających spełnienia dla uzyskania stopnia naukowego doktora, **należy stwierdzić, że kryteria te zostały spełnione. Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie kilku ważnych problemów naukowych powstających na styku prawa cywilnego i prawa UE.** Ponadto, analiza zawarta w pracy dowodzi pogłębionej ogólnej wiedzy teoretycznej Doktoranta w zakresie nauk prawnych, a także umiejętności prowadzenia samodzielnie pracy naukowej (analizy prawniczej).

Dokonując ostatecznej oceny rozprawy doktorskiej napisanej przez Pana mgr. Ziemowita Bronisława Wójcika pt. *Skutki cywilnoprawne niedozwolonych postanowień w umowie kredytu z konsumentem*, mogę stwierdzić iż postawione na wstępie pracy cele zrealizował w całości. W pracy widoczne jest oryginalne podejście do tematu nowatorstwo badawcze i ostateczne jej wyniki potwierdzają iż Autor wykazał po przez te oryginalne badania umiejętność samodzielnego prowadzenia badań naukowych Podsumowując, recenzowana praca spełnia wszystkie kryteria właściwe dla rozpraw doktorskich, co uzasadnia postawienie wniosku o przyjęcie rozprawy doktorskiej, dopuszczenie jej do publicznej obrony i kontynuowanie czynności w ramach przewodu doktorskiego.

Prof. dr hab. Jan Olszewski.

Kierownik Zakładu Prawa Gospodarczego

Wydział Prawa i Administracji

Uniwersytetu Rzeszowskiego

ul. Grunwaldzka 13, 35-068 Rzeszów